

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/83983,Buzek-Jerzy-Jan.html>
2022-09-30, 08:54

Buzek Jerzy Jan

BUZEK Jerzy Jan (27 III 1874, Końska k. Trzyńca, Śląsk Cieszyński – 13 II 1939, Węgierska Górka), metalurg, odlewnik, twórca teorii procesu żeliwiakowego. Syn Andrzeja, rolnika, i Marii z domu Kajzer.

Uczył się w szkole ludowej w Końskiej, następnie szkole wydziałowej i niemieckim gimnazjum w Cieszynie (1887–95). W gimnazjum był prezesem tajnego stowarzyszenia polskich uczniów Jedność. W 1895–99 studiował w Bergakademii w Leoben (Austria), gdzie uzyskał dyplomy inżyniera górnika (1898) i inżyniera hutnika (1899).

B. podjął pracę w zakładach hutniczych Eisenwerk Trzynietz w Trzyńcu, należących do wiedeńskiej firmy Berg und Hüttenwerksgesellschaft. W 1899–1911 był zatrudniony na wydziale wielkich pieców, w odlewni i emalierni oraz w laboratorium huty, gdzie rozpoczął prace badawcze nad procesem żeliwiakowym. Pierwszym opracowaniem naukowym B. był referat *Zużycie koksu w piecach kupolowych*, wygłoszony w 1906 na I Zjeździe Polskich Górników i Hutników w Krakowie, opublikowany w „Przeglądzie Górniczno-Hutniczym” (1907) i niemieckim czasopiśmie „Stahl und Eisen” (1908). B. przedstawił warunki normalnego biegu żeliwiaka oraz wyprowadził wzory ustalające zależności między czynnikami mającymi na niego wpływ podczas jego pracy. Publikował na ten temat artykuły w „Przeglądzie Górniczno-Hutniczym”: *Kilka uwag o wyprawie pieców kupolowych* (1907), *O dodatkach używanych przy przetapianiu surowca w piecach kupolowych* (1907), *Zużycie koksu i strata surowca na spalanie w piecach kupolowych*, *Zasady dotyczące pędzenia i budowy pieców kupolowych* (1908, także w czasopiśmie „Stahl und Eisen” jako *Die Luftmenge und ihre Bedeutung für den Bau und Betrieb der Kupolofen* 1910), *Ilość i skład chemiczny gazów kupolowych* (1909 oraz w czasopiśmie „Stahl und Eisen” jako *Menge und*

chemische Zusammensetzung der Kupolofenigichtgase 1909). Zawarty w tych publikacjach opis zjawisk zachodzących podczas wytopu żeliwa w żeliwiakach znalazł uznanie wśród specjalistów i dlatego też zlecono B. opracowanie do podręcznika pod redakcją G. Geigera *Handbuch der Eisen- und Stahlgießerei* dwóch rozdziałów: *Die Verbrennung* ['spalanie'] (1911, t. 1) i *Theorie des Kupolofenbetriebes* ['teoria żeliwiaka'] (1916, t. 2).

6 IV 1911 B. został przeniesiony na stanowisko starszego inżyniera do odlewni żeliwa w Węgierskiej Górce, należącej także do Berg und Hüttenwerksgesellschaft, którą pierwotnie zamierzano zlikwidować. Dzięki jego działalności zakład został zmodernizowany i rozbudowany. W 1913 B. został jego dyrektorem, a od 1923 aż do dnia śmierci był dyrektorem naczelnym powstałej wówczas Spółki Akcyjnej „Węgierska Górka”. Ukierunkował produkcję zakładu na odlewy rur żeliwnych metodą odśrodkową, a w 1922 zaproponował odlewanie do form metalowych. W 1929 odlano tam m.in. największą wówczas na świecie rurę o długości 5 m i średnicy 1,2 m.

Od 1927 B. był wykładowcą odlewnictwa i od 1933 wielkopiecownictwa na wydziale hutniczym Akad. Górniczej w Krakowie. W 1934 habilitował się na podstawie pracy *Teoretyczne uwagi o budowie i pędzeniu płomienników odlewniczych*, którą przedstawił w 1933 na Międzynarodowym Kongresie Odlewniczym w Pradze. W 1935 został profesorem zwyczajnym i kierownikiem Katedry Metalurgii Surówki i Odlewnictwa. Opracował skrypt *Kurs odlewnictwa*. Był też autorem podręczników odlewnictwa oraz metalurgii surówki (1939).

Wyniki swoich prac B. publikował głównie w „Przeglądzie Górniczo-Hutniczym”. W pracy *Próbné topienia w żeliwiaku i ich wyniki* (1932) określił skład chemiczny żeliwa, żużla i gazów odlotowych w zależności od zużycia koksu i ilości powietrza dmuchu oraz wyliczył wartości zgaru i zestawił szczegółowy bilans cieplny pracy żeliwiaka. Tematy innych prac to m.in.: *Obliczanie pieców odlewniczych* (1935), *Miarkowanie ilości dmuchu przy pędzeniu żeliwiaka* (1936). W powstałym w 1937 „Przeglądzie Odlewnictwa” opublikował

Podział żeliwa na grupy i gatunki oraz Zależność zawartości krzemu od grubości ścianki odlewu (1937).

B. jest autorem 73 publikacji: 31 dotyczy procesu żeliwiakowego i materiałów wsadowych, 13 norm i warunków wytwarzania oraz odbioru rur żeliwnych, 4 podejmują tematy z historii odlewnictwa i wielkopiecownictwa, 2 dotyczą teorii płomieniaków odlewniczych. B. był twórcą terminów: żeliwiak, żeliwo, żeliwo ciągliwe, staliwo. Ustalił matematyczny wzór określający najkorzystniejszą ilość dmuchu w procesie żeliwiakowym, która wynosiła około $100 \text{ Nm}^3/\text{m}^2$ przekroju poprzecznego żeliwiaka w ciągu 1 minuty (tzw. liczba Buzka). Zgromadził także wokół siebie kadrę współpracowników, do których należeli późniejsi profesorowie: G. Kniagin, M. Olszewski, M. Czyżewski.

B. uczestniczył w Nadzwyczajnym Zjeździe Techników Polskich w 1917. W 1921 był współorganizatorem Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych. Przyczynił się do utworzenia w 1921 Koła Odlewników przy Stow. Techników Polskich. Był jego pierwszym przewodniczącym, a następnie honorowym prezesem. Z inicjatywy B. założono Grupę Odlewniczą GROD, która miała na celu podniesienie poziomu odlewnictwa. Był także założycielem i pierwszym prezesem Stow. Technicznego Odlewników Polskich w Warszawie (1936) oraz prezesem Rady Zrzeszenia Odlewni przy Polskim Związku Przemysłowców Metalowych w Warszawie. Przewodniczył także polskiej delegacji na Międzynarodowy Kongres Odlewniczy w Londynie (1929) oraz uczestniczył w kongresach w Pradze (1933) i w Warszawie (1938), na których prezentował referaty. W 1934 został członkiem korespondentem PAU. Był także członkiem m.in. ANT, Rady Związku Przemysłowców w Krakowie, Komitetu Normalizacyjnego przy Ministerstwie Przemysłu. Należał do członków Zarządu Głównego Tow. Szkoły Ludowej. Z jego inicjatywy w Węgierskiej Górze założono fundusz pomocy w kształceniu synów chłopskich oraz fundusz budowy domu ludowego.

Jego młodszy syn, Stanisław Andrzej, został dyrektorem naczelnym Odlewni Żeliwa w Węgierskiej Górze.

SBTP (J. Jaros); SPPT (H. i J. Piaskowscy).

M. Czyżewski: *Prof. Jerzy Buzek (w 10 rocznicę zgonu)*,
„Hutnik” 1949, nr 11-12; S. Kwiatkowski, C. Podrzucki: *Jerzy
Buzek i jego działalność*, [w:] *Odlewnictwo, odlewnicy i ich
stowarzyszenie STOP*, Warszawa 1976, s. 14-22;
Inżynierowie polscy w XIX i XX wieku, t. 7 100
najwybitniejszych polskich twórców techniki, Polskie
Towarzystwo Historii Techniki, Warszawa 2001 (J.
Piaskowski).

Andrzej J. Wójcik

[Poprzedni](#)
[Następny](#)